

Ян К. В., студентка,
Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Козирева В. П., к.ю.н., доцент

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВАНТАЖІВ ЗАЛІЗНИЧНИМ ТРАНСПОРТОМ

Одним із найважливіших видів транспорту сьогодні є залізничний, який є найбільш розвиненим в Україні. Його перевагою є велика розгалуженість та низькі тарифи. Залізницею здійснюється близько 46 % від загальних перевезень. Вона забезпечує виробничі і невиробничі потреби матеріального виробництва, невиробничої сфери, населення в усіх видах перевезень. Не дивлячись на те, що українське законодавство у цій сфері було розроблене з урахуванням ринкових відносин і в цілому відповідає міжнародним стандартам, воно має і певні недоліки та суперечності, які негативно впливають на практику.

Закон України «Про залізничний транспорт» не дає визначення договору перевезення. Законодавець обмежується посиланням на те, що відносини підприємств залізничного транспорту визначаються Статутом залізниць України і укладеними на його підставі договорами (ст. 7) [1]. У Статуті залізниць України (п. 22) визначено: «за договором залізничного перевезення вантажу залізниця зобов'язується доставити ввірений їй вантажовідправником вантаж у пункт призначення в зазначений термін і видати його одержувачу, а відправник зобов'язується сплатити за перевезення встановлену плату» [2]. Згідно ст. 909 ЦК, ст. 307 ГК України за договором перевезення вантажу одна сторона (перевізник) зобов'язується доставити довірений їй другою стороною (відправником) вантаж до пункту призначення та видати його особі, яка має право на одержання вантажу (одержувачеві), а відправник зобов'язується сплатити за перевезення вантажу встановлену плату [3; 4]. Таким чином, поняття у Статуті залізниць України відрізняється від ЦК, ГК, зокрема, щодо терміну, що вказує на не уніфікованість законодавства.

Більш вдалим, на думку Л. В. Єрофєєнка, є визначення поняття договору перевезення вантажів залізничним транспортом у законодавстві Росії, де Транспортним статутом залізниць РФ (ст. 31) встановлено: «в соответствии с договором перевозки груза железная дорога обязуется своевременно и в сохранности доставить груз на железнодорожную станцию назначения с соблюдением условий его перевозки и выдать груз грузополучателю, грузоотправитель обязуется оплатить перевозку груза». На відміну від

українського, російський законодавець повніше, з урахуванням усіх суттєвих ознак, визначає досліджуване поняття, передбачаючи обов'язок залізниці не лише своєчасно, але й у цілості та з додержанням умов перевезення доставити доручений вантаж вантажоодержувачу з уточненням, що доставка вантажу здійснюється до залізничної станції призначення [5]. Вважаємо також це визначення більш повним, точним, послідовним і вдалим.

Наступним дискусійним питанням є строки позовної давності, у межах яких перевізник має право звернутися з позовами до вантажовідправників, вантажоодержувачів, портів, експедиторів тощо. Актуальність цього питання, зокрема, зумовлена тим, що норми ЦК та ГК України по-різному регулюють це питання. Проте ч. 2 ст. 9 ЦК України встановлено, що законом можуть бути передбачені особливості регулювання майнових відносин у сфері господарювання. Таким законом є ГК України, норми якого у регулюванні майнових відносин суб'єктів господарювання є спеціальними щодо норм ЦК України, що стосується і положень про позовну давність. Так, ч. 5 ст. 315 ГК України, яка кореспондується з п. 136 Статуту залізниць України, встановлює для пред'явлення перевізником (залізницею) позовів, які випливають із перевезення, шестимісячний строк. Такої ж позиції дотримується і ВСУ [6].

В умовах розвитку економіки і техніки важливого значення набуває використання документів в електронному вигляді. З метою підвищення оперативності роботи залізничного транспорту та підприємств, що користуються його послугами, з 01.07.2011 р. запроваджено електронний документообіг при перевезенні вантажів залізничним транспортом у внутрішньому сполученні. Передбачалося, що з введенням електронного документообігу потреби в наданні паперових документів вже не буде і всі операції з оформлення вантажоперевезень, передачі документів та загалом взаємодії клієнтів з комерційними агентами залізниць у внутрішньому сполученні будуть виконуватимуться у цифровому вигляді. Але проблеми виникають вже на стадії підготовки позовної заяви до господарського суду та долучення до неї електронних документів. У зв'язку з запровадженням електронного документообігу, на перший погляд, не має необхідності в оформленні перевізних документів на папері, проте у разі зверненні до суду виникає чимало проблем, які потребують достатньої уваги з боку законодавця.

Як зазначає Е. М. Деркач, на доктринальному рівні пропонується декілька способів упорядкування відносин, що виникають при укладенні договорів в електронній формі. По-перше, при регулюванні електронних угод можна виходити з аналогії закону. Проте використання лише такого

способу унеможливило врахування всіх особливостей, притаманних порядку укладення договорів в електронній формі. По-друге, існує можливість регламентації електронних угод звичаями ділового обороту. Але останні у вітчизняному господарському обороті не набули значного поширення. По-третє, встановлення правил використання електронних документів у господарсько-договірній діяльності може здійснюватися на рівні індивідуального регулювання (за допомогою угод про використання електронної форми договору, електронного підпису). Однак правовий порядок у сфері електронної комерції потребує встановлення низки єдиних стандартів, що потребує окреслення меж індивідуально-правового регулювання. По-четверте, укладення договорів в електронній формі може регулюватися нормативно-правовими актами, що, на думку більшості фахівців у галузі електронної комерції, є найбільш раціональним [7]. Підтримуємо останню позицію.

Таким чином, відносини у сфері перевезення вантажу залізничним транспортом мають ще багато проблем, що потребують вдосконалення законодавства шляхом внесення змін до нього.

Література

1. Про залізничний транспорт: Закон України від 04 липня 1996 р. № 273/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 40. – Ст. 183.
2. Статут залізниць України: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 06.04.1998 № 457 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 14.
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.
4. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, № 19-20, № 21-22. – Ст. 144.
5. Єрофеєнко Л. В. Особливості правового регулювання перевезення вантажу залізничним транспортом / Л. В. Єрофеєнко // Вестник Харьковского национального автомобильно-дорожного университета. – 2013. – Вып. 61-62. – С. 9-18.
6. Ломака В. Відповідальність вантажовідправника та вантажоодержувача за несвоєчасну оплату перевезення вантажів залізничним транспортом / В. Ломака // Вісник Академії правових наук України. – 2010. – № 1. – С. 169-179.
7. Деркач Е. М. Електронна накладна при здійсненні перевезення вантажів залізничним транспортом: правові засади застосування / Е. М. Деркач // Форум права. – 2012. – № 4. – С. 314-321 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2012_4_52.pdf